

BUNDÁJÁT, TÉLIKABÁTJÁT

molykár ellen óvassa, tűzkár, betörés ellen biztosítsa

ifi. Mentusnál, Károlyi ucca (Városi bérház)

legszerényebb kereteken. Pillanatnyilag kettőt kell kérnünk tőle. Az egyik az, hogy oszon be az állástalan diplomások elhelyezését célzó akció keretében néhány fiatal szakembert Sebastyén Károly mellé, hogy a ládákban elrejtett és holt anyag feldolgozását meg lehessen gyorsítani. A másik kérés szervezeti természetű. Találjon módot a kultuszminiszter arra, hogy a szegedi múzeum akár törvényileg, akár rendeletileg országos jellegű népvándorlaskori múzeummá nyilvánítottassék s így címében is kifejezésre jusson különleges jellege. Mikor néhány esztendő előtt még múzeumi ember korában Szegeden járt, már láthatta a szegedi múzeum helyzetét, amely azóta éppen az értékek szaporodása révén csak rosszabbodott. Néhány Móra Ferencel együtt eltöltött órának az emlékéit idézem fel előtte, mert úgy vélem, hogy Móra Ferenc emlékének hoz kollégidílis áldozatot, ha ebben a múzeumi kérdésben se-

gítségére megy Szeged városának.

A sajtó nyilvánosságát használtam fel, hogy a szegedi múzeum értékeire és egyúttal a szegedi múzeum bajaira felhívom a nagyközönség figyelmét. Egyúttal a sajtó nyilvánosságát használtam fel arra is, hogy egy kérést intézzek Szeged város polgármesteréhez. Ha sikerült ezekkel a sorokkal érdeklődését felkeltenem, hívja össze minél előbb ülésre és helyszíni szemlére a múzeumi bizottságot és tűzze ki tárgyalásra a múzeum kérdésének rendezését. Hívja meg erre az ülésre a múzeumok és könyvtárak országos felügyelőségét és kérje a vallás- és közoktatásügyi minisztérium képviselőjének kiküldését. Meg vagyok győződve róla, ha kezébe veszi a halott gepidák, longobardok és avarok ügyét, igen nagy szolgálatot tesz vele nemcsak Szeged városának, hanem az élő magyar tudományosságának is.

latokat létesíteni, egymásról dicsőhimnuszokat írni, mint általában a közepes tehetségek, ők tudtak a legtökéletesebben. (Talán csak mi korunk történeti érik el ezt a magaslatozt.)

S ez a lelkes járvány talán generációk spon-tán, költői termését tarolta le. A halott óriásokon való elvszerű lakmározás, az utánzás bizonyára sok robusztus tehetséget is megbénított vagy örökre elnémított. A sok átvett jel-szó okozta, hogy alig van kor, melyben oly gyakori lett volna a meghasonlás, mint a humanizmus idején. Enea Silvio eliszonyodik ifjúkori sikamlósságaitól, de ugyanígy járt Bec-cadelli is, a leghirhedtebb. A sok halandzsától megcsömörlenek a lelkiismeretesebbek s maguk Janus is, aki fiatalkorában nyomdafestéket nem tűrő pajzanságokkal traktálta társait, később önmagába fordul.

A felelőtlenség és középszerűség e túláradásában nehéz volt nagyköltőnek lenni.

S Janus Pannoniust, ha átütő lángész is lett volna, életkörülményei mindenképpen arra kárhoztatták, hogy sohasem tudjon kiszakadni a jólbedolgozottság e varázsgyűrűjéből. Pályája nyilegyenesen haladt fölfelé, 27 éves korában pécsi püspök lett és Mátyás király bizalmasa, aki követként is megjárta Olaszországot. S mint költő talán e fényes karrier miatt szenvedett a legtöbbet. Talán érezte, hogy a költőnek tul kell nőnie az időn s élete vége felé, mely elég korán, 38 éves korában következett be, már őszinte szenvedéseiről számolt be. A beteges ember örök jajveszékelése ez:

En lelkem, ki az égi tejútról a földre suhantál s bennem az életerő rejtelmes tüze vagy, nincs panasom rád, mert ragyogó és szép a tehetség,

mely főlemel s nemesen gyújtja ki szellememet.

Amha megunva a csillagokat bús porhüvelyembe költöztél, nyomorult testemnek ne örülj! Mert ha az arca nem is rút és alakja se félszeg s termete is daliás, más ami győtri szívem! Nézd csak e nyílt tagokat, nincs bennük erő, csak nevések,

renyhe a sár, amiből mesteri kéz faragott. Nátha gyötör folyvást, a fejem zúg és belesajdul, majd meg a két szemem ég s könnyezik, annyira fáj!

Sokszor a vér is előnt, gyulladt a vesém s ha a gyomrom dermedten didereg, májamat örli a láz.

Hogyha pedig vak végzeted az, hogy a földön is élj, légy

bármi csak ily szomorú emberi pária ne! Röpödj inkább, mint a szelíd méh s gyűjtsd csak a mézet,

vagy légy síma tavon hattyú, mely dalol is, s rejtse bár el a tenger, az erdő; — mindig az ember

sorsa elől menekülj, mely csupa fájdalom !!!

Kár, hogy éppen az ilyenfélék képezik költészetének elenyészően csekély részét.

De ha a mi szempontunkból inkább jelentősége, mint értéke van is Janus Pannoninusnak, nem kaphatunk róla tiszta képet, ha a saját kora világításába nem helyezzük. Mert Janus, amint rávetítjük a történelem e reflektorát, föllevenedik és új erőre kap. Ha a kor a dicőítő éneket követelt tőle, ám legyen, Janus tökéletesen eleget tett a kívánságnak. Ugyan-

Glöckner J. és Fia, Szeged

Az Alföld első vegytisztító, ruhafestő és ágyoltisztító ipartelepe. Fest és tisztít férfi, női és gyermek ruhákat stb. legszebben és legolcsóbban.

Főüzlet és ipartelep: Iskola u. 27. Dóm tér. Tel. 12-69. Fiók: Károlyi u. 4. Szi. György u. 10.

260

AZ ÖTSZÁZÉVES KÖLTŐ

Irta BERCZELI ANZELM KÁROLY

Janus Pannonius, a legnagyobb magyar humanista költő, még szakkörökben is alig ismert. S akik mégis rászánják magukat, hogy közelebbi barátságot kössenek vele, hamarosan visszaradiadnak a versek sivárságától, mert olvasó legyen a talpán, aki lefejtve a humanizmus üres szóáradatát ezekből a nagyon tudákos és okos epigrammákból igazi költői élményt tud kiolvasni. De ne legyünk igazságtalanok, még akkor sem, ha a költő már meghalt, mert Janus Pannonius verseinek élvezhetetlensége nem csupán az ő bűne, hanem minde- nek fölött és elsősorban azé a koré, melyben tehetsége kibontakozott. Janus Pannonius valóban a korszerűség áldozata, úgy annyira, hogy az utókortól sem vehetjük rossznéven, ha vele szemben tulontul kiérdemelte a halátlan jelzót.

Mert a nagy humanista, ha számunkra nem is jelenti a költészet tetőfokát, mégis csak kiemelkedő csúcsa XV. századnak s mint ilyen minden bizonnal megérdemli, hogy születése ötszázadik évfordulóján némi megilletődéssel idézzük föl emlékét. E sorok írója sokat foglalkozott vele s miután valóban áttúrta magát a nehéz zengésű latin sorok ezreire, a fordítás játékos-gyötrelmes munkája sem tudta kedvét szegni, mert a retorikai bravurok és humanista fölöslegék áttörhetetlen sziklafalai alatt néha sikerült megpillantania az igazi költészet vékony kis erecskéjét. S már ez is elég, hogy nagyobb szeretettel foglalkozzunk vele, mint valami szellemben és kultúrában idegen klasszikus-latin poétával, aki esetleg még harmadrendű is.

Hogy Janus Pannonius oly kevés tud költő lenni a mi számunkra, mint mondtuk, ebben a humanizmus is hibás. Sőt! Janusnál erősebb egyénisége is elsodort volna az a kicsit felelőtlen, kicsit nagyszerű, de mindenképpen győnge erkölcsi talajból táplálkozó mozgalom, mely a reneszánsz szellős nyiladozása mögött szinte észrevétlenül csempésződött bele a középkortól megcsömörített emberbe. Szinte jól esett ez a nagy, szinte szélhámoskodó föloccsúdas, ez a céltudatos machiavellizmus, ez a kényelmes, élménytelen recept-költészet. Kírt ne ejtett volna hatalmába az érvényesülésnek ez a könnyű módja, ha ráadásul tehetsége sem dantei méretű? Janus Pannonius az ünnepelt csodagyerek, aki

műveinek zömét és javát husz éven alul írta,

szívesen szédült bele ebbe a humanista kényeztetésbe, hogy kora mindenképpen benne lássa a maga reprezentánsát.

S ezt el is érte, ha pünkösdi királysága nem is tartott sokáig. Ő valóban mindent elkövetett, hogy híres költő legyen s arra humanista-észjárással alig gondolhatott, hogy mire meghal,

már csak egy-két epitáfiumban emlékeznek meg róla barátai, akik életében olyan készségesen verték neki a nagydobot. Janus Pannonius már a nagybátyját, az esztergomi érseket, is úgy választotta meg, hogy atyai támogatása révén minél előnyösebb személyi kapcsolatok tudjon létesíteni. S Vitéz János, akinek érdemei alig állnak a Januséi alatt, hamarosan fölismerte öccsében a „korszerű” embert s még mielőtt korszerűtlenné lehetett volna, tizenhárom éves korában leküldte Ferrarába, az akkori humanista-gyárba, a jó öreg Guarinóhoz. Itt mindent megtanult, amit az ekkor különösen burjánzó s csoportosan tenyésző középszerűségek a költő számára előírtak. Itt tanulta meg a mitológiát s itt tett szert a szinte nyomozó irodalmi kultúrára is, hogy soha többé ne legyen egyetlen olyan tiszta pillanata sem, melyben a klasszikusokra való utalás nélkül merjen önállóan érezni és gondolkodni. Itt tanulta meg azt a kötelező, ezüstkori retorizálást, mely ismétléseivel, fokozásaival, hasonlításával, tulzáival stb., stb. olyan tragikusan és bosszantóan terjengőssé tudják tenni jobbsorsra méltó költeményeit is. Legfőképpen azonban itt tanulta meg a középszerűségnek azt a könnyű, gátlás nélküli álet- és érvényesüléstílusát, mely

a humanizmusban szinte kicsúcsosodott.

Bámulatos az a vállveregetés, ahogy ezek a humanisták a halhatatlanságot kezelik. Néhány körmondat, fellengős utánérzés, dagály s e kor lármás, „progresszív” serege már az örökéletre tart számot. Mindenre kaphatók, hogy „érecnél maradandóbb” emléket állítsanak maguknak. Az irodalmat külön produkciónak tekintik, melynek semmi köze az íróhoz. Szavak, mondataik csináltak s ami bennünk is rezonálhatna, hiányzik belőlük a legfontosabb: a költő hite. Hazudni, hizelegni az izléstelen-ségig, reklámozni, meggyőződés ellen kapso-

GÁZVASALO

bérlet havi 24 fillérért. Gázgyár